

**PROCURATURA GENERALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA**

2005, mun. Chișinău str. Mitropolit
Bănulescu - Bodoni, 26
tel: 22-50-75

**ГЕНЕРАЛЬНАЯ ПРОКУРАТУРА
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

2005, мун. Кишинэу, ул. Митрополит
Бэнулеску-Бодони, 26
тел: 22-50-75

12.09.2011 nr. 36-5d/11- 536

**Domnului Dumitru PULBERE,
Președinte al Curții Constituționale**

Stimate domnule Președinte,

În conformitate cu prevederile art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art. 25 lit. f) din Legea nr. 317-XIII din 13.12.1994 „cu privire la Curtea Constituțională”, art. 38 alin. (1), lit. f) și art. 39 din Codul jurisdicției constituționale, aprobat prin Legea nr. 502-XIII din 16.06.1995, Vă remitem alăturat sesizarea privind controlul constituționalității unor dispoziții ale art. 21 al Legii nr. 344 - XIII din 23.12.94 “ Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)” și art. 40 alin. (5) al Legii nr. 294-XVI din 25.12.2008 “Cu privire la Procuratură”.

- Anexă: - sesizarea pe 5 file;
- extras din Legea nr. 344 - XIII din 23.12.94 “ Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)” pe 2 file;
 - extras din Legea nr. 294-XVI din 25.12.2008 “Cu privire la Procuratură” pe 3 file;
 - Hotărîrea Curții Constituționale nr. 24 din 6 mai 1999, publicată în Monitorul Oficial nr. 53–54/34 din 27.05.1999, „privind controlul constituționalității art. 20 alin. (2) din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) nr.344-XIII din 23 decembrie 1994” pe 3 file.

Cu respect,

Procurorul General

dr. Valeriu ZUBCO

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
INTRARE NR.	290	
15	09	2011

S E S I Z A R E

privind controlul constituționalității unor prevederi ale art. 21 alin. (2) și (3) al Legii nr. 344 - XIII din 23.12.94 “Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) ” și art. 40 alin. (5) al Legii nr. 294 - XVI din 25.12.2008 “ Cu privire la Procuratură ”

Onorată Curte,

Alineatele (2) și (3) ale articolului 21 din Legea nr. 344 - XIII “ Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)”, adoptată de către Parlamentul Republicii Moldova la 23 decembrie 1994, vizează modul de numire în funcție a procurorului Găgăuziei și procurorilor ierarhic inferiori acestuia. Potrivit art. 21 alin. (2) din Lege, “Procurorul Găgăuziei este numit de către Procurorul General al Republicii Moldova la propunerea Adunării Populare și este din oficiu membru al colegiului Procuraturii Generale a Republicii Moldova.”, iar în conformitate cu alin. (3) al aceleiași norme legale “Procurorii ierarhic inferiori ai Găgăuziei sînt numiți de către Procurorul General al Republicii Moldova la propunerea Procurorului Găgăuziei cu acordul Adunării Populare.” Legea nr. 294-XVI din 25.12.2008 “Cu privire la Procuratură” în art.40 alin.(5) de asemenea stabilește că „ Procurorul UTA Găgăuzia este numit în funcție de Procurorul General, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei.”

În opinia noastră, la elaborarea și adoptarea legilor menționate nu s-a ținut cont de rigorile constituționale și normele internaționale, astfel aducîndu-se atingere principiului independenței activității Procuraturii. Procuratura, fiind o instituție autonomă în cadrul autorității judecătorești, își desfășoară activitatea pe principiile legalității, transparenței și independenței, care exclud influența și imixtiunea altor organe și autorități statale.

Prevederile legale, constituționalitatea cărora este contestată prin prezenta sesizare, le considerăm neîntemeiate și opozante articolelor 6, art. 109, 111, 124 alin. (3) și 125 alin. (1), (2) și (5) din Constituție.

Întru confirmarea celor relevate, din start ne referim la reglementările internaționale din domeniu.

Astfel, Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei, în p.11 al Recomandării Rec(2000)19 „Privind rolul procurorului în sistemul judiciar penal”, adoptată la 6 oct. 2000, la a 724-a reuniune a delegațiilor miniștrilor, la compartimentul „Raporturile dintre procurori și puterile executivă și legislativă” recomandă statelor membre să se inspire în legislația și practica lor de următorul principiu: „Statele trebuie să ia măsuri corespunzătoare astfel, încît procurorul să-și poată îndeplini atribuțiile fără ingerințe nejustificate”.

Recomandarea în cauză a stat la baza elaborării Legii nr.294-XVI din 25.12.2008 „cu privire la Procuratură”, iar prevederile Legii au fost supuse

expertizării de către Comisia pentru Democrație prin Lege a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția).

În contextul principiului invocat, și anume: independența Procuraturii, reiterăm că legiuitorul, la adoptarea Legii supreme a statului, a plasat Procuratura la capitolul IX „Autoritatea judecătorească”, iar Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia – la capitolul VIII „Administrația publică”. Astfel, considerăm că la examinarea acestei sesizări este necesar să se țină cont de prevederile art. 6 al Constituției, **care stipulează că în Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate.**

Curtea Constituțională, în Hotărîrea nr. 10 din 4 martie 1997 și Hotărîrea nr. 24 din 6 mai 1999, a relevat că în temeiul art. 6 din Constituție principiul fundamental aflat la baza organizării și funcționării aparatului de stat este separația celor trei puteri: legislativă, executivă și judecătorească. Separarea lor presupune că fiecare autoritate are un domeniu special în puterea publică, înzestrat cu arme defensive în raport cu alte puteri. Fiecare dintre aceste autorități este investită cu anumite prerogative, nici una dintre ele neavînd posibilitatea de a interveni în atribuțiile celeilalte. Este adevărat că între organisme care exercită în mod exclusiv prerogativele unui anumit tip de putere există o interpătrundere funcțională și chiar o colaborare, menite să asigure armonia procesului de conducere socială și împiedicarea abuzului unei puteri față de cealaltă putere.

Articolele 109 și 111 din Constituție stabilesc principiile de bază ale administrării publice locale și statutul special al Unității teritoriale autonome Găgăuzia, care fac parte din puterea executivă.

Conform acestor norme, administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității administrației publice locale și consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit. Unor localități din sudul Republicii Moldova le-a fost atribuit prin lege organică statut special, cu forme și condiții speciale de autonomie.

Abilitarea Adunării Populare a Unității teritoriale autonome Găgăuzia cu atribuția de a propune Procurorului General pe cine să numească în funcția de procuror al Găgăuziei este în disonanță cu prevederile imperative ale art. 1 alin. (1) din Constituție, potrivit căroră Republica Moldova este un stat unitar. Disonanța se manifestă prin **atribuirea dreptului de a propune numirea procurorului teritorial exclusiv doar unei administrații locale de nivelul al doilea, fapt ce este discriminatoriu din punct de vedere administrativ față de alte administrații locale de același nivel, iar din punct de vedere etnic - față de alte etnii conlocuitoare din Republica Moldova.**

În aceeași ordine de idei, art. 111 alin. (1) din Constituție statuează că **Găgăuzia** este o unitate teritorială autonomă cu un statut special care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte integrantă și inalienabilă a Republicii Moldova și **soluționează de sine stătător, în limitele competenței sale, potrivit prevederilor Constituției Republicii Moldova, în interesul întregii populații, problemele cu caracter politic, economic și cultural, iar numirea în**

funcție a procurorului UTA Găgăuzia și procurorilor subordonați lui nu constituie o chestiune politică și cu atât mai mult economică sau culturală. În general, procurorii sunt supuși unui regim de interdicții, stipulat în art.35 din Legea nr. 294-XVI din 25.12.2008 „Cu privire la Procuratură”, conform căruia: nu au dreptul să facă parte din partide sau din formațiuni politice, să desfășoare ori să participe la activități cu caracter politic, iar în exercitarea atribuțiilor să exprime sau să manifeste în orice mod convingerile sale politice. Aceste restricții sunt obligatorii inclusiv pentru Procurorul UTA Găgăuzia și procurorii ierarhic inferiori ai acestuia.

Statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri), ca unitate administrativ-teritorială autonomă, a fost stabilit prin Legea nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994. Însuși preambulul Legii nr. 344-XIII conține condiția că Găgăuzia se călăuzește de principiile Constituției Republicii Moldova.

Astfel, Parlamentul Republicii Moldova, prin prevederile art. 109 și 111 din Constituție și în baza preambulului Legii „privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)”, **a stabilit prioritatea aplicării principiilor generale proclamate în Constituție față de cele stabilite în baza legilor.**

În acest context e de menționat că, Adunarea Populară a Găgăuziei este o autoritate reprezentativă, investită cu dreptul de a adopta acte normative, în limitele competențelor sale, în activitatea sa fiind subordonată principiilor generale stabilite de Constituția Republicii Moldova. Adunarea Populară este competentă să adopte acte normative (în limita competențelor stabilite de Parlamentul Republicii Moldova), a căror executare este obligatorie pe teritoriul Găgăuziei. Reglementările în cauză se regăsesc și în prevederile art.2 din Legea nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994, precum și în Hotărârile Curții Constituționale nr.35 din 21.12.95 “cu privire la constituționalitatea articolului 1 alineatul (4) din Legea nr.344-XIII din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)” și nr. 4 din 28.11.2002 “Aviz asupra proiectului de lege constituțională pentru modificarea și completarea unor articole din Constituția Republicii Moldova”. În Hotărârile menționate, Curtea constată: “În Legea numită (articolul 1 alineatul (1) se prevede că Găgăuzia, ca unitate teritorială autonomă, este parte componentă a Republicii Moldova; Găgăuzia este administrată în temeiul Constituției Republicii Moldova și actelor normative ale Adunării Populare (Halc Toplușu) a Găgăuziei, care nu vin în contradicție cu Constituția și legislația Republicii Moldova (articolul 2).”

Totodată, conform prevederilor art. 124 din Constituție, sistemul organelor Procuraturii cuprinde Procuratura Generală, procuraturile teritoriale și procuraturile specializate, iar **organizarea, competența și modul de desfășurare a activității Procuraturii sînt stabilite prin lege, care acționează pe întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv pe teritoriul Găgăuziei.** Actul legislativ ce reglementează activitatea organelor Procuraturii este Legea nr. 294-XVI din 25.12.2008 “Cu privire la Procuratură”, publicată în Monitorul Oficial nr .55-56 / 155 din 17.03.2009.

Potrivit art. 1 din Legea enunțată, Procuratura este o instituție autonomă în cadrul autorității judecătorești, iar alineatul (3) al art. 2 consfințește principiul

independenței, care exclude posibilitatea de subordonare a Procuraturii autorității legislative și celei executive, precum și de influență sau de imixtiune a unor alte organe și autorități ale statului în activitatea Procuraturii. Statutul procurorului și-a găsit reglementare în prevederile art. 33, potrivit căruia în exercitarea atribuțiilor, procurorul este autonom, imparțial și se supune numai legii.

Mecanismul de numire în funcție a procurorilor, stipulat în art. 125 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, **are menirea de a asigura independența reală a Procuraturii în calitatea sa de autoritate judecătorească. Astfel, Procurorul General este numit în funcție de Parlament, la propunerea Președintelui acestuia, iar procurorii ierarhic inferiori, inclusiv procurorul UTA Găgăuzia și cei subordonați lui, sunt numiți de către Procurorul General.**

Reglementări, similare celor indicate, privind numirea în funcție a procurorilor ierarhic inferiori de către Procurorul General, se conțin în art. 40 alin. (4) din Legea cu privire la Procuratură, care însă stabilește o condiție imperativă în acest sens – „la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.”

Organele reprezentative și de autoadministrare ale procurorilor (Consiliul Superior al Procurorilor, Colegiul de Calificare și Colegiul Disciplinar), membrii cărora au fost aleși în urma exercitării dreptului la vot al procurorilor întruniți la Adunarea Generală din 30.12.2009, asigură respectarea prevederilor legale la numirea, eliberarea, promovarea, încurajarea tuturor procurorilor, fără excepții. La selectarea cadrelor și numirea acestora în funcții de conducere în organele Procuraturii, urmează să se țină cont de principiul egalității candidaților participanți la concurs și de abilitățile profesionale ale acestora.

Consiliul Superior al Procurorilor, în virtutea atribuțiilor sale, stipulate în art. 82 din Legea cu privire la Procuratură, are trei funcții de bază, ce derivă din necesitatea protejării independenței Procuraturii în calitatea sa de autoritate judecătorească: funcția de a asigura numirile, promovările, încurajările, suspendările și eliberările procurorilor; funcția de a veghea la respectarea inamovibilității procurorilor, în calitate de organ ce validează hotărârile Colegiului disciplinar; funcția de asigurare a instruirii inițiale și continue a procurorilor. Exercițarea acestor funcții de către Consiliul Superior al Procurorilor nu are altă menire decât garantarea autonomiei, obiectivității și imparțialității procurorilor, fapt stipulat în alin. (2) al art. 80 din Legea vizată – lege organică specială prevăzută de art. 72 alin. (3) lit. r) din Constituție.

În exercițiul primei funcții, **Consiliul Superior al Procurorilor este unicul organ abilitat cu dreptul de a propune Procurorului General, urmare a adoptării hotărârii prin vot, atât numirea, cât și promovarea procurorilor, printr-un sistem complex de relații, unic pe tot teritoriul Republicii Moldova**, ce este detaliat în această lege.

Prevederea alin. (5) din art. 40 al Legii nr. 294-XVI din 25.12.2008, constituționalitatea căreia o contestăm, conține o derogare de la regulile generale de numire în funcție a procurorilor, și anume: procurorul UTA Găgăuzia este numit în funcție de Procurorul General, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei.

Această normă, în lumina argumentelor relevate, de asemenea constituie o subminare a independenței organelor Procuraturii.

Subsidiar prevederilor legislației naționale și internaționale menționate, o deosebită relevanță are practica Curții Constituționale, existentă la acest capitol. Astfel, considerăm că la examinarea prezentei sesizări urmează să se țină cont de **Hotărârea Curții Constituționale nr. 24 din 6 mai 1999, publicată în Monitorul Oficial nr. 53–54/34 din 27.05.1999, „privind controlul constituționalității art. 20 alin. (2) din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) nr.344-XIII din 23 decembrie 1994”, prin care deja au fost declarate neconstituționale unele prevederi similare, ce vizau numirea în funcție a judecătorilor instanțelor de judecată ale Găgăuziei la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei.**

În temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art. 25 lit. f) din Legea nr. 317-XIII din 13.12.1994 „cu privire la Curtea Constituțională”, art. 38 alin. (1), lit. f) și art. 39 din Codul jurisdicției constituționale, aprobat prin Legea nr. 502-XIII din 16.06.1995, reieșind din cele menționate, -

Solicit:

Controlul constituționalității prevederilor art. 21 alin.(2) și (3) al Legii nr. 344 - XIII din 23.12.94 “ Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)” și art. 40 alin. (5) al Legii nr. 294-XVI din 25.12.2008 “Cu privire la Procuratură”.

Procurorul General

dr. Valeriu ZUBCO

L E G E
privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)

Nr.344-XIII din 23.12.94

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.3-4/51 din 14.01.1995

Notă: Vezi Hot. Parl. nr.345-XIII din 23.12.94 "Pentru punerea în aplicare a Legii privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)"

Călăuzindu-se de principiile Constituției Republicii Moldova;
manifestînd bunăvoință și năzuind de a păstra bunele relații dintre popoare care s-au constituit timp de secole;

în scopul satisfacerii necesităților naționale și păstrării identității naționale a găgăuzilor, dezvoltării lor plene și multilaterale, prosperării limbii și culturii naționale, asigurării sinestătorniciei politice și economice;

ținînd cont de faptul că purtător inițial al statutului Găgăuziei (Gagauz-Yeri) - locul unde trăiesc găgăuzii) este poporul găgăuz puțin numeros, care locuiește compact pe teritoriul Republicii Moldova;

acordînd prioritate drepturilor omului, înțelegînd necesitatea îmbinării intereselor general-umane cu cele naționale;

reiterînd egalitatea în drepturi tuturor cetățenilor care locuiesc în unitatea teritorială autonomă ce se formează indiferent de naționalitate și de alte indicii, Parlamentul adoptă prezenta lege.

Art. 1. - (1) Găgăuzia (Gagauz-Yeri) este o unitate teritorială autonomă cu un statut special care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte componentă a Republicii Moldova.

(2) Găgăuzia soluționează de sine stătător, în limitele competenței sale, în interesul întregii populații, problemele dezvoltării politice, economice și culturale.

(3) Pe teritoriul Găgăuziei sînt garantate toate drepturile și libertățile prevăzute de Constituția și legislația Republicii Moldova.

(4) În cazul schimbării statutului Republicii Moldova ca stat independent poporul Găgăuziei are dreptul la autodeterminare externă.

Art. 2. - Găgăuzia este administrată în temeiul Constituției Republicii Moldova, prezentei legi și altor legi ale Republicii Moldova (cu excepțiile prevăzute de prezenta lege), Regulamentului Găgăuziei și actelor normative ale Adunării Populare (Halc Toplușu) a Găgăuziei, care nu vin în contradicție cu Constituția și legislația Republicii Moldova.

Art. 7. - Autoritatea reprezentativă a Găgăuziei este Adunarea Populară, investită cu dreptul de a adopta acte normative, în limitele competenței sale.

Art. 11. - (1) Adunarea Populară a Găgăuziei adoptă legi locale, în limitele competenței sale, cu votul majorității deputaților aleși.

(2) Regulamentul Găgăuziei se adoptă cu votul a două treimi din deputații aleși.

Art. 12. - (1) De componența Adunării Populare ține adoptarea actelor normative a căror executare este obligatorie pe teritoriul Găgăuziei și adoptarea Regulamentului Găgăuziei.

(2) Adunarea Populară adoptă legi locale în următoarele domenii:

a) știință, cultură, învățămînt;

- b) gospodărie comunală și de locuințe, urbanistică;
- c) ocrotire a sănătății, cultură fizică și sport;
- d) activitate bugetar-financiară și fiscală locală;
- e) economie și ecologie;
- f) relații de muncă și asistență socială.

(3) În afară de aceasta, de competența Adunării Populare țin:

- a) soluționarea în condițiile legii a problemelor organizării teritoriale a Găgăuziei, stabilirii și modificării categoriei localităților, a hotarelor raioanelor, orașelor și satelor, denumirilor lor;
- b) participarea la promovarea politicii interne și externe a Republicii Moldova în problemele care privesc interesele Găgăuziei;
- c) stabilirea modului de organizare și de activitate a autorităților administrației publice locale ale Găgăuziei și a asociațiilor de cetățeni, cu excepția partidelor și altor organizații social-politice;
- d) fixarea, organizarea și efectuarea alegerilor de deputați în Adunarea Populară și aprobarea componenței Comisiei Electorale Centrale pentru efectuarea alegerilor; fixarea alegerilor în autoritățile administrației publice locale din Găgăuzia;
- e) efectuarea referendumului local în problemele ce țin de competența Găgăuziei;
- f) aprobarea regulamentului privind simbolică Găgăuziei;
- g) stabilirea titlurilor de onoare și aprobarea distincțiilor;
- h) examinarea chestiunii și înaintarea în Parlamentul Republicii Moldova a inițiativei privind decretarea stării excepționale pe teritoriul Găgăuziei și instituirea formei speciale de administrare, în acest caz, în interesul securității și protecției locuitorilor Găgăuziei;
- i) dreptul de a se adresa, în condițiile legii, Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru a anula actele normative ale autorităților legislative și executive ale Republicii Moldova care lezează împuternicirile Găgăuziei.

(4) În cazul în care Curtea Constituțională a Republicii Moldova declară nule pe teritoriul Găgăuziei actele normative ale Republicii Moldova sau unele prevederi ale lor, relațiile juridice, apărute în urma acțiunii acestor acte normative, vor fi reglementate de către Parlament sau de către Președintele Republicii Moldova.

(5) Acțiunea actului normativ contestat se suspendă pînă la adoptarea de către Curtea Constituțională a hotărîrii respective.

(6) Actele normative ale Găgăuziei care contravin Constituției Republicii Moldova și prezentei legi se declară nule.

Art. 20. - (1) Curtea de apel cu sediul în municipiul Comrat este o instanță de gradul doi față de instanțele judecătorești ierarhic inferioare și examinează în calitate de primă instanță cele mai complicate cauze civile, administrative și penale.

(2) Judecătorii instanțelor de judecată ale Găgăuziei sînt numiți în funcție prin Decretul Președintelui Republicii Moldova la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei cu acordul Consiliului Superior al Magistraturii.

[Se declară neconstituțional art. 20 alin.2 prin Hot. Curții Constituționale nr.24 din 06.05.99]

(3) Președintele curții de apel cu sediul în municipiul Comrat este din oficiu membru al Curții Supreme de Justiție.

[Art.20 modificat prin Legea nr.191-XV din 08.05.03, în vigoare 31.05.03]

Art. 21. - (1) Procuratura Găgăuziei își desfășoară activitatea în corespundere cu Legea cu privire la Procuratura Republicii Moldova (cu excepțiile prevăzute de prezenta lege).

(2) Procurorul Găgăuziei este numit de către Procurorul General al Republicii Moldova la propunerea Adunării Populare și este din oficiu membru al colegiului Procuraturii Generale a Republicii Moldova.

(3) Procurorii ierarhic inferiori ai Găgăuziei sînt numiți de către Procurorul General al Republicii Moldova la propunerea Procurorului Găgăuziei cu acordul Adunării Populare.

LEGE
cu privire la Procuratură
nr. 294-XVI din 25.12.2008

Monitorul Oficial nr.55-56/155 din 17.03.2009

Articolul 1. Procuratura

Procuratura este o instituție autonomă în cadrul autorității judecătorești, care, în limitele atribuțiilor și competenței, apără interesele generale ale societății, ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și exercită urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele de judecată, în condițiile legii.

Articolul 2. Principiile de organizare a activității Procuraturii

(1) Procuratura își desfășoară activitatea pe principiul legalității.

(2) Activitatea Procuraturii este transparentă și presupune garantarea accesului societății și al mijloacelor de informare în masă la informațiile despre această activitate, cu excepția restricțiilor prevăzute de lege.

(3) Principiul independenței exclude posibilitatea de subordonare a Procuraturii autorității legislative și celei executive, precum și de influență sau de imixtiune a unor alte organe și autorități ale statului în activitatea Procuraturii.

(4) Procurorul își organizează activitatea și o desfășoară pe principiul autonomiei, asigurat prin independență procesuală și control judecătoresc, care îi oferă posibilitatea de a lua de sine stătător decizii în cauzele și în cazurile pe care le examinează.

(5) În activitatea Procuraturii, controlul ierarhic intern și controlul judecătoresc sînt principii care asigură exercitarea dreptului procurorului ierarhic superior de a verifica legalitatea deciziilor emise de procurorul ierarhic inferior, precum și posibilitatea contestării în instanță de judecată a deciziilor și a acțiunilor cu caracter procesual ale procurorului.

Articolul 24. Procuraturile teritoriale

(1) În categoria procuraturilor teritoriale intră procuraturile unității teritoriale autonome Găgăuzia (denumită în continuare *UTA Găgăuzia*), ale municipiului Chișinău, ale raioanelor, municipiilor, orașelor și sectoarelor.

(2) Procuratura UTA Găgăuzia exercită atribuțiile Procuraturii în teritoriul respectiv și este ierarhic superioară procuraturilor teritoriale din UTA Găgăuzia.

Articolul 31. Ierarhia funcțiilor de procuror

(1) Ierarhia procurorilor, în raport cu funcția ocupată în sistemul organelor Procuraturii, se stabilește în următoarea ordine:

- a) Procurorul General;
- b) prim-adjunctul și adjunctii Procurorului General;
- c) procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale și adjunctii lor;
- d) procurorii teritoriali și procurorii specializați și adjunctii lor.

(2) Procurorul UTA Găgăuzia, procurorul municipiului Chișinău și adjunctii lor sînt ierarhic superiori procurorilor din teritoriul respectiv.

(3) Procurorii-șefi ai subdiviziunilor organelor Procuraturii, procurorii teritoriali, procurorii specializați și adjunctii lor sînt ierarhic superiori procurorilor din subordine.

(4) Procurorii enumerați în ordine descrescătoare sînt ierarhic superiori procurorilor indicați după ei.

(5) Procurorul ierarhic superior poate să îndeplinească oricare dintre atribuțiile procurorilor din subordine.

(6) Ierarhia procurorilor constă în subordonarea procurorilor cu o funcție inferioară celor cu o funcție superioară, precum și în obligația procurorilor de a executa și a respecta ordinele, dispozițiile, indicațiile și instrucțiunile metodologice și de reglementare pe care le primesc de la procurorii ierarhic superiori.

Articolul 33. Statutul procurorului

- (1) În exercitarea atribuțiilor, procurorul este autonom, imparțial și se supune numai legii.
- (2) Promovarea, delegarea, detașarea și transferul procurorului se fac numai cu acordul lui, dacă legea nu prevede altfel.
- (3) Procurorul poate fi sancționat, suspendat și eliberat din funcție numai în temeiurile și în condițiile stabilite de lege.

Articolul 36. Condițiile de numire în funcția de procuror

- (1) Poate fi numită în funcția de procuror persoana care întrunește următoarele condiții:
 - a) deține cetățenia Republicii Moldova și este domiciliată pe teritoriul ei;
 - b) are capacitate de exercițiu deplină;
 - c) este licențiată în drept;
 - d) are vechimea în muncă necesară pentru a fi numită în funcția respectivă și se bucură de o bună reputație sau a absolvit cursurile de formare inițială a procurorilor la Institutul Național al Justiției;
 - e) nu are antecedente penale;
 - f) cunoaște limba de stat;
 - g) este aptă din punct de vedere medical pentru exercitarea atribuțiilor.

(2) În funcția de Procuror General poate fi numită persoana a cărei calificare profesională și experiență de lucru din ultimii 15 ani sînt corespunzătoare realizării sarcinilor Procuraturii, iar în funcția de adjunct al acestuia, persoana care a activat în funcția de procuror cel puțin 10 ani.

(3) În funcția de procuror teritorial sau de procuror specializat, de procuror-șef al subdiviziunii organului Procuraturii pot fi numiți procurorii care au o vechime de muncă în funcția de procuror de cel puțin 5 ani, iar în funcția de adjunct al acestora, de cel puțin 4 ani.

[Art.36 modificat prin Legea nr.146 din 02.07.2010, în vigoare 23.07.2010]

[Art.36 modificat prin Legea nr.22 din 04.03.2010, în vigoare 26.03.2010]

Articolul 38. Concursul pentru ocuparea funcției de procuror

(1) Concursul pentru ocuparea funcției de procuror se organizează anual sau ori de cîte ori este nevoie, la data și în locul stabilit de Consiliul Superior al Procurorilor. Informația despre data, locul, modul de desfășurare a concursului de admitere și numărul de locuri scoase la concurs se plasează în publicațiile oficiale, în internet pe pagina oficială a Procuraturii și pe cea a Institutului Național al Justiției, cu cel puțin 30 de zile înainte de data stabilită pentru concurs.

(2) Consiliul Superior al Procurorilor stabilește în fiecare an numărul de candidați la funcția de procuror, în dependență de locurile vacante, precum și de locurile care vor fi înființate.

(3) Concursul pentru ocuparea funcției de procuror include etapa examenului de capacitate, care este susținut de candidat în fața Colegiului de calificare, și etapa de evaluare a rezultatelor examenului de capacitate, urmate de acceptarea candidaților pentru a fi numiți în funcția de procuror.

(4) Absolvenții Institutului Național al Justiției participă la concurs în baza actului de absolvire fără a susține examen de capacitate.

(5) Persoanele care au exercitat funcția de procuror, avocat, ofițer de urmărire penală (anchetator) și/sau de judecător cel puțin 10 ani și care și-au încheiat activitatea din motive neimputabile lor pot fi numite în funcția de procuror fără susținerea examenului de capacitate dacă perioada în care nu au activat în funcțiile menționate nu este mai mare de 5 ani.

(6) Rezultatele concursului se validează de Colegiul de calificare, urmînd să fie afișate în termen de 24 de ore la loc vizibil în sediul Procuraturii Generale și să fie plasate în internet pe pagina oficială a Procuraturii.

(7) Candidații care nu sînt de acord cu rezultatele concursului pot formula contestații în Consiliul Superior al Procurorilor în termen de 7 zile calendaristice de la anunțarea rezultatelor. Contestația se va soluționa în termen de 15 zile calendaristice. Hotărîrea Consiliului Superior al Procurorilor poate fi contestată în instanță de contencios administrativ în condițiile legii.

(8) Numărul de locuri pentru candidații enumerați la art.37 alin.(2) nu poate depăși proporția de 20% din numărul total de locuri oferite la concurs într-o perioadă de 3 ani.

(9) Modul de organizare și de desfășurare a concursului pentru ocuparea funcției de procuror este stabilit în regulament, aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor.

[Art.38 modificat prin Legea nr.146 din 02.07.2010, în vigoare 23.07.2010]

Articolul 40. Numirea în funcție a procurorilor

(1) Procurorul General este numit în funcție de către Parlament, la propunerea Președintelui Parlamentului, pentru un mandat de 5 ani.

(2) După numirea în funcție, Procurorul General depune în fața Parlamentului următorul jurământ:

“În exercitarea atribuțiilor de Procuror General, jur să respect cu strictețe Constituția, legile Republicii Moldova, să apăr ordinea de drept, drepturile și libertățile omului, interesele generale ale societății”.

(3) Prim-adjunctul și adjuncții Procurorului General sînt numiți în funcție de către Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor, pentru un mandat de 5 ani.

(4) Procurorii ierarhic inferiori sînt numiți în funcție de Procurorul General, la propunerea Consiliului Superior al Procurorilor.

(5) Procurorul UTA Găgăuzia este numit în funcție de Procurorul General, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei.

(6) Mandatul de procuror teritorial și cel de procuror specializat sînt de 5 ani. Aflarea în funcțiile menționate în aceeași procuratură nu poate depăși 2 mandate consecutive.

(7) Procurorul General, prim-adjunctul și adjuncții Procurorului General nu pot deține mai mult de 2 mandate consecutive în aceeași funcție.

(8) Plafonul de vîrstă pentru exercitarea funcției de procuror este de 65 de ani.

Articolul 80. Consiliul Superior al Procurorilor

(1) Consiliul Superior al Procurorilor este un organ reprezentativ și de autoadministrare a procurorilor.

(2) Consiliul Superior al Procurorilor este garantul autonomiei, obiectivității și imparțialității procurorilor.

Articolul 82. Competența Consiliului Superior al Procurorilor

(1) Referitor la cariera procurorilor, Consiliul Superior al Procurorilor are următoarele competențe:

- a) examinează criteriile de corespundere a candidaților la funcția de procuror;
- b) solicită informațiile necesare soluționării problemelor ce țin de competența sa;
- c) face propuneri Procurorului General de numire, promovare, încurajare, suspendare sau eliberare din funcție a procurorilor;
- d) primește jurământul procurorilor;
- e) organizează concursuri pentru ocuparea funcției de procuror, selectează candidaturi pentru locurile vacante;
- f) numește componența nominală a comisiei de alegere a membrilor în Consiliul Superior al Procurorilor, în Colegiul de calificare și în Colegiul disciplinar.

(2) În domeniul instruirii inițiale și continue a procurorilor, Consiliul Superior al Procurorilor are următoarele competențe:

- a) propune Procurorului General desemnarea procurorilor în cadrul Consiliului Institutului Național al Justiției;
- b) aprobă strategia privind formarea inițială și continuă a procurorilor, prezintă avizul asupra planului de acțiuni pentru implementarea acestei strategii;
- c) examinează contestațiile la hotărârile emise de Colegiul de calificare și de Colegiul disciplinar;
- d) decide validarea hotărârilor Colegiului de calificare și ale Colegiului disciplinar.

(3) În domeniul respectării disciplinei și eticii de procuror, Consiliul Superior al Procurorilor are următoarele competențe:

- a) examinează petițiile cetățenilor în probleme ce țin de etica procurorilor;
 - b) coordonează programele de acordare a concediilor de odihnă anuale procurorilor.
- (4) Consiliul Superior al Procurorilor aprobă regulamente cu privire la activitatea sa.

[Art.82 modificat prin Legea nr.146 din 02.07.2010, în vigoare 23.07.2010]

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
privind controlul constituționalității art.20 alin.(2) din
Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei
(Gagauz-Yeri) nr.344-XIII din 23 decembrie 1994*

Nr.24 din 06.05.99

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.53-54/34 din 27.05.1999

* * *

* M.O. nr.3-4, 1995, art. 51.

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Pavel BARBALAT - președinte
Nicolae CHISEEV - judecător
Mihai COTOROBAI - judecător
Constantin LOZOVANU - judecător
Gheorghe SUSARENCO - judecător-raportor
Ion VASILATI - judecător

cu participarea grefierului Aliona Balaban, ministrului justiției Ion Păduraru, autorul sesizării și reprezentantul Guvernului, în prezența reprezentantului Parlamentului Ion Creangă, șef al sectorului relații cu autoritățile publice în Direcția juridică a Aparatului Parlamentului, reprezentantului Președintelui Republicii Moldova Alexandru Ohotnicov, șef-adjunct al Serviciului acte ale Președintelui Republicii Moldova, reprezentantului Consiliului Superior al Magistraturii Tudor Popovici, prim-judecător-asistent al Curții Supreme de Justiție, călăuzindu-se de art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul privind controlul constituționalității art. 20 alin. (2) din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994.

Temei penru examinarea dosarului a servit sesizarea ministrului justiției Ion Păduraru, depusă în conformitate cu art. 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, acceptată pentru examinare în fond prin decizia Curții Constituționale din 17 februarie 1999.

În procesul examinării prealabile a sesizării Curtea Constituțională a solicitat puncte de vedere asupra chestiunii în cauză Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Consiliului Superior al Magistraturii.

Examinînd materialele dosarului, punctele de vedere prezentate, audiind informația judecătorului-raportor, argumentele autorului sesizării, Curtea Constituțională

a c o n s t a t a t :

La 23 decembrie 1994 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 344-XIII "Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)". Potrivit art. 20 alin. (2) din Lege, "Judecătorii instanțelor de judecată ale Găgăuziei sînt numiți în funcție prin Decretul Președintelui Republicii Moldova, la propunerea Adunării Populare a Găgăuziei, cu acordul Consiliului Superior al Magistraturii".

Autorul sesizării consideră că această normă contravine art. 116 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova.

Motivația generală expusă de autorul sesizării se bazează pe faptul că, potrivit Constituției, judecătorii instanțelor judecătorești, inclusiv Președintele și membrii Curții Supreme de Justiție, se numesc în funcție de Președintele republicii sau de Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, ordinea constituțională fiind diferită de cea propusă de prevederile Legii supuse controlului constituționalității.

Curtea Constituțională reține că pentru examinarea acestei cauze este necesar să se țină cont de următoarele prevederi ale Constituției:

art. 6, care stipulează că în Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate, art. 109 și 111, care stabilesc principiile de bază ale administrării publice locale și statutul special de autonomie al unor localități din sudul republicii, art. 116, care determină statutul judecătorului, și art. 123, ce se referă la atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii.

Curtea Constituțională în Hotărîrea din 4 martie 1997 a relevat că, în temeiul art. 6 din Constituție, principiul fundamental aflat la baza organizării și funcționării aparatului de stat este separația celor 3 puteri: legislativă, executivă și judecătorească. Separarea lor presupune că fiecare autoritate are un domeniu special în puterea publică, înzestrat cu arme defensive în raport cu alte puteri. Fiecare dintre aceste autorități este investită cu anumite prerogative, nici una dintre ele neavînd posibilitatea de a interveni în atribuțiile celeilalte. Este adevărat că între organismele care exercită în mod exclusiv prerogativele unui anumit tip de putere există o interpătrundere funcțională și chiar o colaborare, menite să asigure armonia procesului de conducere socială și împiedicarea abuzului unei puteri față de cealaltă putere.

Potrivit capitolului VIII din Constituție, administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale, care face parte din puterea executivă, se întemeiază pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, eligibilității administrației publice locale și consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit.

Totodată, prin art. 111 din același capitol al Constituției s-a stabilit că unor localități din sudul Republicii Moldova le pot fi atribuite forme și condiții speciale de autonomie după statute speciale adoptate prin legi organice.

De menționat, că, potrivit Cartei Europene pentru autoadministrarea locală, ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Hotărîrea nr. 1253-XIII din 16 iulie 1997** , raza de acțiune a autonomiei locale, competențele de bază ale colectivităților locale sînt fixate prin Constituție și prin lege, iar prin autonomie locală se înțelege dreptul și capacitatea efectivă ale colectivităților locale de a rezolva și a gira, în cadrul legii, sub propria lor răspundere și în favoarea populației, o parte importantă din treburile publice.

* * M.O. nr. 48, 1997, art. 423.

Găgăuzia (Gagauz-Yeri), ca unitate administrativ-teritorială autonomă, a dobîndit un statut special prin Legea nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994.

Din preambulul Legii nominalizate este evident că Găgăuzia se călăuzește de principiile Constituției Republicii Moldova. Astfel, legislativul, în baza art. 109 și 111 din Constituție, a prevederilor actelor internaționale în domeniu ratificate, precum și în baza preambulului Legii nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994, a stabilit prioritatea aplicării principiilor generale stabilite de Constituția Republicii Moldova față de cele stabilite în baza legilor.

Curtea Constituțională menționează că Adunarea Populară a Găgăuziei este o autoritate reprezentativă, investită cu dreptul de a adopta acte normative, în limitele competențelor sale, în activitatea sa fiind subordonată principiilor generale stabilite de Constituția Republicii Moldova. Activitatea acestui organ trebuie să fie abordată și în strînsă legătură cu rolul său politic.

Adunarea Populară este competentă să adopte acte normative (în limita competențelor stabilite de Parlamentul Republicii Moldova), a căror executare este obligatorie pe teritoriul Găgăuziei.

Totodată, autoritatea judecătorească pe întreg teritoriul Republicii Moldova, inclusiv pe teritoriul Găgăuziei, acționează numai în limitele instanțelor judecătorești, acestea fiind unicele autorități publice abilitate cu dreptul de a înfăptui justiția în stat.

Curtea Constituțională, în hotărîrile sale precedente, a menționat că dispozițiile constituționale (art. 114 și 116 alin. (1)) au stabilit

principiul independenței judecătorului, principiu în afara căruia nu se poate vorbi de o autentică activitate de îndeplinire a justiției. Independența judecătorului presupune, în primul rând, raporturile acestuia cu celelalte autorități publice. Judecătorul nu se află și nu trebuie să se afle în raporturi de subordonare, de dependență față de alte autorități publice, indiferent care ar fi acestea și indiferent de poziția ierarhică a acestor autorități în stat.

Constituția Republicii Moldova, în scopul asigurării unei independențe reale a autorităților judecătorești, a stabilit, prin art. 116 alin. (2), că judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție de Președintele Republicii Moldova sau de Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

Consiliul Superior al Magistraturii, în virtutea atribuțiilor sale constituționale, are două funcții, ce derivă din necesitatea protejării independenței autorității judecătorești: funcția de a asigura numirile, deplasările, promovările judecătorilor și funcția de a veghea la respectarea inamovibilității judecătorilor, în calitate de Consiliu de disciplină.

În exercițiul primei funcții, Consiliul Superior al Magistraturii este unicul organ abilitat de Constituție cu dreptul de a propune Președintelui Republicii Moldova sau Parlamentului atât numirea, cât și deplasarea și promovarea judecătorilor.

În baza acestor prevederi constituționale se prefigurează un sistem complex de relații privind numirile și deplasările teritoriale, sistem ce este detaliat în legile organice speciale prevăzute de art. 72 alin. (3) lit. e) din Constituție.

De observat că Legea Supremă nu a delegat împuterniciri în acest domeniu altor organe decât Consiliului Superior al Magistraturii. În virtutea normelor constituționale, în această activitate sînt antrenați doar membrii Consiliului Superior al Magistraturii (componenta căruia este de asemenea determinată de Constituție - art. 122 alin. (2)), care examinează și supune votului propunerile privind numirea, deplasarea și promovarea judecătorilor și care înaintează Președintelui Republicii Moldova și Parlamentului propunerile respective.

Astfel, Curtea Constituțională relevă că la adoptarea Constituției legislativul, prin dispozițiile art. 6, art. 72 alin. (3) lit. e) și lit. f), art. 109, 111, 116 alin. (2) și (5), art. 122 și 123, în scopul asigurării independenței autorității judecătorești, a stabilit pe întreg teritoriul Republicii Moldova un principiu unic de numire în funcție a judecătorilor - de către Președintele Republicii Moldova și Parlament, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

În baza celor expuse, conducîndu-se după art. 135 alin. (1) lit. a), art. 140 din Constituție și art. 62 lit. a) din Codul jurisdicției constituționale,

Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E :

1. Declară neconstituțional art. 20 alin. (2) din Legea nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994 "Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)".

2. Prezenta hotărîre este definitivă, intră în vigoare la data adoptării, nu poate fi supusă nici unei căi de atac și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pavel BARBALAT

Chișinău 6 mai 1999.
Nr. 24

Curtea Constituțională

24/06.05.99 privind controlul constituționalității art.20 alin.(2) din Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) nr.344-XIII din 23 decembrie 1994 //Monitorul Oficial 53-54/34, 27.05.1999